

προσωπικότητες, κάτι που τους ξεπερνά κατά πολύ και που τους δωρίζει απλόχερα βιώματα και ιδέες, που δεν θα μπορούσαν να έχουν αλλιώς. Η βιογραφία ενός ανθρώπου συμπεριλαμβάνει και τον βιογράφο. Τα αρχεία, παρά τη σκότη τους, παρέχουν πραγματικές γνώριμες: όπως οι βιβλιοθήκες τα πραγματικά ταξίδια.

Συγχαρητήρια λοιπόν, στη συνάδελφο κ. Χ. Σταματοπούλου-Βασιλάκου και στην ομάδα της για το λαμπρό αποτέλεσμα. Συγχαρητήρια στον εκδοτικό οίκο «Εφesus» για την καλαισθητή έκδοση. Κάθε τέτοια έκδοση αποτελεί πράξη αντίστασης στη λήθη, η οποία μας αφαιρεί ένα κομμάτι του μέλλοντος. Άνθρωποι του ήθους και του αναστήματος της Ραλλούς Μάνου είναι από μόνοι τους πρότυπα που δεν πρέπει να ξεχαστούν. Είναι κρίμα που ο αείμνητος Παύλος Μυλωνάς δεν πρόλαβε να χαρεί την έκδοσή αυτή, στην οποία είχε πιστέψει και την οποία περίμενε με ανυπομονησία.

ΒΑΑΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΦΩΤΗΣ ΝΙΚ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ

Η ιστορία της μουσικής στην Καρδίτσα (1881-1981), Το θέατρο στην Καρδίτσα και στην περιοχή της (1881-2002) (Η συνέχεια και το τέλος), Έκδοση Δήμου Καρδίτσας, Καρδίτσα 2005 (Ιστορικά Καρδίτσης, τόμος Γ'), σ. 607 (μεγάλου μακροστένου σχήματος), 709 εικ., ISBN 960-87013-0-9.

Πρόκειται για τη συνέχεια και το τέλος του εξαιρετικού τόμου του ίδιου συγγρ., *Το θέατρο στην Καρδίτσα και στην περιοχή της (1881-2002)*, Καρδίτσα 2003 (βλ. τη βιβλιοκρισία μου στην *Παράβασις* 6 (2005), σσ. 390-393), που είχε σταματήσει στο 23^ο κεφάλαιο. Το θεατρικό μέρος του προκείμενου τόμου εκτείνεται στις σελ. 21-232. Συνεχίζεται η περιήγηση στα χωριά της Θεσσαλίας με την παράθεση του πολύτιμου φωτογραφικού υλικού: κεφ. 24 «Το θέατρο στον τέως δήμο Νεβρόπολης (έδρα Μεσσηνικόλα)» (σσ. 21 εξ.): Μεσσηνικόλας, Κερασιά, Μοφοβούνι, Πεξούλα, Νεοχώρι, Άγιος Γεώργιος, Μοσχάτο, Φυλακή, Πορτίτσα, Κρονόρι: κεφ. 25 «Το θέατρο στον τέως δήμο Ιτάμου (έδρα Ραχούλα)» (σσ. 82 εξ.): Ραχούλα, Καλλίθηρο, Καστανιά, Αμπελικό, Δαφνοσπηλιά, Λαμπερό, Απιδιά, Μούχα, Καταφύγι, Αμάραντος: κεφ. 26 «Το θέατρο στον τέως δήμο Σιλανών (έδρα Προάσιο)» (σσ. 115 εξ.): Προάσιο, Καλογριανά, Μαραθέα, Παλαιοχώρι, Ριζοβούνι, Αγία Τριάδα, Αγναντερό, άλλα χωριά: κεφ. 27 «Το θέατρο στον τέως δήμο Φύλλου (έδρα Ιτέα)» (σσ. 138 εξ.): Ιτέα, Ορφανά, Ασπίτσα, Φύλλο, Συκεώνας, Πέτρινο, Μικρό Βουνό, Βούναινα, άλλα χωριά: κεφ. 28 «Το θέατρο στον τέως δήμο Αργιθέας (έδρα Κουμπουργιανά)» (σσ. 156 εξ.): Κουμπουργιανά, Πετριλό, Ανηρό, Πετροχώρι, Βλάσι, Πετρωτό, Ελληνικά, άλλα χωριά: κεφ. 29 «Το θέατρο σε χωριά του τέως Δήμου Δολοπών Ευρυτανίας» κτλ. που το 1974 υπήχθησαν στον Νομό Καρδίτσης (σσ. 206 εξ.): Καρολέσι, Κάριτσα, Νεραΐδα (πρώην Σπινάσα Ευρυτανίας), άλλα χωριά. Ακολουθούν ως κεφ. 30 προσθήκες στον προηγούμενο τόμο (σσ. 217 εξ.) και ένα φωτογραφικό λεύκωμα (σσ. 233 εξ.). Ύστερα ακολουθεί το μουσικό μέρος (σσ. 253- 607), και αυτό εξαιρετικού ενδιαφέροντος. Νομίζω, πως δεν χρειάζεται να επαναλάβω όσα επαινετικά διαπίψωσα στην βιβλιοκρισία για τον προηγούμενο τόμο (*Παράβασις* 6, 2005, σ. 393). Οι μελέτες του κ. Βογιατζή είναι αξεπέραστες σε συστηματικότητα και φι-

λοπονία και αναδεικνύουν, όπως έχω τονίσει πολλές φορές, μια πτυχή της θεατρικής ζωής στην Ελλάδα, άγνωστη, πολύ πλούσια και ιδιαίτερα πολύτιμη. Είναι παρήγορο, πως το παράδειγμά του οδήγησε και άλλους μελετητές σε παρομοίους συστηματικές απογραφές, όπως τη διδακτορική διατριβή της Καλλιόπης Πολυμέρου, *Πολιτιστική Φθιώτιδα. Ζητήματα Ταυτότητας και Ανάπτυξης: Τέχνη – Εκπαίδευση – Πολιτιστική συλλογική προσπάθεια στη Φθιώτιδα της Μεταπολίτευσης*, 2 τόμ. Αθήνα 2006, που εκπονήθηκε υπό την επίβλεψη του Γιάνγκου Ανδρεάδη στο Πάντειο, και η οποία, παρά τη διαφορετική στοχοθεσία της (μετά το 1974) πραγματοποιεί και μια εκτενή ανασκόπηση και απογραφή της παλαιότερης θεατρικής δραστηριότητας του νομού.

Μένει να ευχηθούμε στον κ. Βογιατζή, πως και οι άλλες συστηματικές του εργασίες, για τα Τρίκαλα, τη Λάρισα, το Βόλο κτλ. να βρουν μια ανάλογη λαμπρή παρουσίαση σε τοπική μονογραφία, της οποίας και μόνο το ξεφύλλισμα είναι μια απόλαυση πρώτης τάξεως, γιατί οι πάλιές φωτογραφίες εκπέμπουν την αύρα της εποχής τους και είναι από τα πολυτιμότερα τεκμήρια της πολιτισμικής ιστορίας.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ

Το θέατρο στην καθ' ημάς Ανατολή: Κωνσταντινούπολη – Σμύρνη.

Οκτώ μελετήματα, εκδόσεις Πολύτροπον, Αθήνα 2006, σελ. 462, μερικές εικ., ISBN 960-8354-27-7.

Η συνάδελφος Σταματοπούλου-Βασιλάκου αποφάσισε να επανεκδώσει, στη μορφή ενός κομψού τόμου στη σειρά «Δράμα και Δρώμενα» του εκδοτικού οίκου «Πολύτροπον» υπό τη διεύθυνση του Γιώργου Πεφάνη, παλαιότερα και νεότερα μελετήματά της, εκδιδόμενα και ανέκδοτα, που αφορούν στο θέατρο της ελληνικής Ανατολής, ένας χώρος με τον οποίο η συγγρ. ασχολείται, με πολύ γόνιμο και αποτελεσματικό τρόπο, από τα χρόνια της διδακτορικής της διατριβής (*Το ελληνικό θέατρο στην Κωνσταντινούπολη το 19^ο αιώνα*, 2 τόμ., Αθήνα 1994, 1996). Αυτή την πορεία της την περιγράφει η ίδια στην Εισαγωγή (σσ. 13 εξ.), ενώ τον πρόλογο (σσ. 15 εξ.) υπογράφει η συνάδελφος Άννα Ταμπάκη, που οικιαγραφεί εν συντομία τη σημασία του «ευρύτερου» Ελληνισμού, των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής, της Διασποράς εν τέλει, για το πολιτισμικό γίνεσθαι των ελληνικών πραγμάτων κατά την Τουρκοκρατία. Δικαίως τονίζει, πως η συγγρ. είναι σήμερα η εξέχουσα γνώστης των ελληνικών θεατρικών πραγμάτων στην Ανατολή, η οποία, ήδη με τη διατριβή της, έχει ανατρέψει την αθηνοκεντρική εικόνα της ιστορίας του νεοελληνικού θεάτρου από τον Σιδήρη. Με γλαφυρό τρόπο περιγράφει και το ύφος των εργασιών της κ. Βασιλάκου: «Η ανά χείρας έκδοση αποπνέει όλες τις αρετές που χαρακτηρίζουν την επιστημονική προσωπικότητα της συγγραφέως: αναμέτρηση με ένα πολύμορφο και απέραντο πρωτογενές υλικό, το οποίο ανασύρει με υπομονή, ταξινομεί με αξιοπιστία, δαμάζει και αξιολογεί με νηφαλιότητα, αναδεικνύοντας τις ποιικίλες όψεις του. Αναδύεται κατ' αυτόν τον τρόπο ένας ολόκληρος κόσμος παιδείας, παλλόμενος, κοσμοπολίτης και βαθύτατα ελληνικός» (σσ. 17 εξ.).

Το υλικό του τόμου χωρίζεται σε δύο μέρη και σε δύο αστικά κέντρα της Οθωμανικής